

## INFORMACIJA

### **o prihvatanju Klauzule o dugovanju otpornom na klimatske promjene (CRDC) i zaključivanju Izmjena i dopuna ugovora o kreditu sa Svjetskom bankom (IBRD-Međunarodnom bankom za obnovu i razvoj) koji su prihvatljivi za primjenu CRDC klauzule**

U junu 2023. godine Svjetska banka je objavila paket novih i proširenih akcija – **instrumenete za reagovanje na krize** – kako bi se pomoglo zemljama da brzo i efikasno odgovore na krizne situacije, posebno u slučaju elementarnih nepogoda. Jedan od instrumenata, koji je Odbor izvršnih direktora Svjetske banke odobrio je i Klauzula dugovanja otpornog na klimatske promjene (CRDC). Svjetska banka kroz CRDC nudi mogućnost za reagovanje na krizu usled elementarnih nepogoda kao što su zemljotresi i tropski cikloni, što omogućava vladama da se usredsrijede na oporavak od katastrofe umjesto otplate duga.

Svjetska Banka je 29. maja 2024. godine uputila pismo Ministarstvu finansija o Klauzuli o dugovanju otpornom na klimatske promjene (CRDC), shodno gore navedenoj inicijativi za podršku zemljama u slučaju prirodnih katastrofa. CRDC pruža opciju da se privremeno odloži, na period do dvije godine, otplata glavnice i/ili kamate (uključujući druge troškove zajma) po nastanku unaprijed određene teške prirodne katastrofe koja ispunjava određene pragove za okidač događaja elementarne nepogode.

U predmetnom pismu je pojašnjeno da je predviđeno da određeni postojeći kreditni aranžmani koje je Crna Gora zaključila sa Svjetskom bankom (IBRD-Međunarodnom bankom za obnovu i razvoj) budu aneksirani na način da se uvrsti Klauzula o dugovanju otpornom na klimatske promjene (CRDC), kao i da CRDC klauzula bude sastavni dio budućih ugovora o kreditu sa Svjetskom bankom. Klauzula o dugovanju otpornom na klimatske promjene (CRDC) je mehanizam čijim uključivanjem u Ugovor o kreditu bi se omogućilo kvalifikovanim zajmoprimcima da odgode određene isplate glavnice i/ili kamate (i drugih troškova kredita) tokom perioda odgađanja, a po nastanku određenih prirodnih katastrofa.

Naime, CRDC klauzulom se uvodi podrška zemljama u slučaju sledećih prirodnih katastrofa: tropski cikloni/uragani i zemljotresi i to pod sledećim uslovima:

- Zemljotresi: Prijavljena trenutna magnituda (Mw9) mora biti veća ili jednaka 7,0 momenta magnituda; i prijavljena dubina manja ili jednaka 175 km.
- Tropski cikloni/uragani: Prijavljena maksimalna održiva brzina vjetra mora dostići 178 km/h ako se prijavi kao prosječna brzina vjetra od 1 minute; ili 160 km/h ako se prijavi kao 10-minutna prosječna brzina vjetra, što je približno ekvivalentno uraganu kategorije 3 u sjevernoatlantskom basenu.
- Dodatno, ukoliko gore navedeni primarni parametarski okidači nisu ispunjeni, a šteta je značajna (veća ili jednaka 10% BDP-a), procijenit će se sekundarni pokretač. Procjena štete će se zasnivati na pristupu Svjetske banke za brzu procjenu štete nakon katastrofe (GRADE).

Dostupnost CRDC-a za uključivanje u ugovore o kreditu Banka procjenjuje od slučaja do slučaja, shodno gore navedenim uslovima, što podliježe razmatranjima Banke o operativnim pitanjima i upravljanju rizicima, kao i ograničenjima specifičnim za zemlju, koje utvrđuje Banka. Banka obrađuje zahtjeve za odgađanje plaćanja prema CRDC-u u skladu sa relevantnim ugovorima o kreditu i odredbama CRDC-a.

Dopisom broj 04-430/24-1302/1 od 11. juna 2024. godine, Ministarstvo finansija je izrazilo interesovanje za ovaj finansijski instrument, posebno imajući u vidu odredbu koja dozvoljava zamrzavanje otplate duga do dvije godine u slučaju prirodnih katastrofa kao što su zemljotresi, cikloni ili druge velike katastrofe koje zahtevaju budžetske izdatke od 10% BDP-a ili više. U tom slučaju ne bi se produžio rok otplate, već bi se dodijelio novi amortizacioni plan kojim bi se ti iznosi, koji su prvobitno trebali da se plate, akumulirali u predstojeće rate. Dodatno, Ministarstvo finansija je iskazalo interesovanje da se u prihvatljive događaje, po mogućnosti, uključe i nepogode poput šumskih požara i poplava, koji mogu prouzrokovati značajne štete i finansijske troškove. Pored navedenog, Ministarstvo finansija je ukazalo na činjenicu da bi uključivanje CRDC klauzule bilo prihvatljivo samo u slučaju da potencijalna primjena CRDC klauzule ne iziskuje dodatne troškove, koji su prvobitno predloženi od strane Banke u iznosu od 5 bps.

Iz Svjetske banke su dana 20. juna 2024. godine informisali Ministarstvo finansija o procedurama neophodnim za usvajanje CRDC i pozitivnim očekivanjima Banke da Odbor direktora prihvati predlog o isključenju troška naknade u iznosu od 5bps za zajmoprimca. Takođe, u prilogu su dostavili predlog nacrtu amandmana ugovora o kreditu koji ispunjavaju uslove za CRDC klauzulu koji bi bili sastavni dio Nacrta Omnibus pisma o izmjenama i dopunama Ugovora o kreditu, koje bi, nakon odobrenja od strane Odbora direktora, Banka dostavila na odobrenje i potpisivanje Ministarstvu finansija.

O predloženom uključivanju šumskih požara i poplava u prihvatljive događaje za aktiviranje CRDC-a, Banka je informisala da može razmotriti proširenje pokrivenosti događaja tokom revidiranja CRDC-a krajem 2025. godine.

Izmjene i dopune koje bi se prihvatile pismom odnose se na izmjene i dopune Opštih uslova koji se odnose na određene kreditne aranžmane sa Svjestkom bankom (navedene u tabeli br.1). Svi ugovori o zajmu obuhvaćeni ovim amandmanom se ovim mijenjaju u svojim ekvivalentnim odredbama, kako je to navedeno u Aneksu II Omnibus pisma.

**Tabela 1: Lista zajmova prema nazivu i broju projekta**

Br. projekta	Kreditor	Broj kredita	Naziv projekta	Stanje duga 31.03.2024
P107473	IBRD	86430	Zajam za poljoprivredu DODATNO FINANSIRANJE	2.383.200,00
P116787	IBRD	80910	ME Programski finansijski sektor DPL	38.952.810,00
P122139	IBRD	84280	INDUSTRIJSKI OTPAD MGT	39.330.706,46
P149743	IBRD	87720	Projekat reforme poreske administracije	3.846.577,81
P149743	IBRD	90130	Dotani zajam Projekat reforme poreske administracije	4.659.125,39
P164424	IBRD	88200	MIDAS2 za poljoprivredu	12.821.405,07
P165509	IBRD	88700	MEEP 2 Energetska efikasnost	5.183.751,38
P168862	IBRD	91300	Regionalni program Sava Drina	757.555,54
P173620	IBRD	94710	Trgovinske i transportne olakšice	36.250,00
P999186	IBRD	70890	KONSOLIDACIONI ZAJAM JUGOSLAVIJA	5.530.768,85

P999186	IBRD	70900	KONSOLIDACIONI ZAJAM JUGOSLAVIJA	15.069.689,60
P999186	IBRD	70910	KONSOLIDACIONI ZAJAM JUGOSLAVIJA	7.009.158,04
<b>Ukupno</b>				<b>135.580.998,11</b>

Dana 28. juna 2024. godine, iz Svjetske banke su informisali Ministarstvo finansija da je na sastanku Odbora direktora Svjetske banke, 25.juna 2024. godine odlučeno o ukidanju naknade za CRDC od 5bps za zajmoprimca.

Imajući u vidu prethodno navedeno, Ministarstvo finansija smatra da je ovaj instrument izuzetno značajan, jer omogućava adekvatnu zaštitu od rizika u hitnim i nepredviđenim okolnostima bez ugrožavanja otplate duga. Implementacija ovog instrumenta za podršku zemljama u slučaju prirodnih katastrofa omogućava da Crna Gora iz budžeta izdvoji neophodna sredstva za rješavanje posljedica katastrofa bez opterećivanja obaveza prema kreditoru, odnosno Svjetskoj banci.